

Politika

23/01/2023

piše [Tena Erceg](#)

Wolfgang Streeck: Njemačka se ponaša kao država u ratu

Vlada priprema mehanizme koje će okrenuti protiv svakoga tko se usudi posumnjati u mudrost pružanja bezuvjetne podrške ultranacionalističkom režimu u Ukrajini i Bidenovoj administraciji. Svakoga tko ponašanje Putinovog režima pokušava objasniti na način koji ne uključuje kliničko ludilo ili genocidne opsesije proglašava se putinovcem, rekao je njemački sociolog i počasni direktor Instituta za studije društva Max Planck u Kölnu

Wolfgang Streeck (foto Institut za studije društva Max Planck)

Dr. Wolfgang Streeck njemački je sociolog i počasni direktor Instituta za studije društva Max Planck u Kölnu. Bio je profesor sociologije na brojnim njemačkim i američkim sveučilištima. Autor je niza knjiga, a u svom radu najviše se bavi političkom ekonomijom modernog kapitalizma. S njim razgovaramo o promjenama koje se događaju u njemačkom društvu i politici nakon početka rata u Ukrajini.

Na početku rata u Ukrajini njemački kancelar Olaf Scholz održao je svoj čuveni "Zeitenwende" govor u kojemu objašnjava zašto taj rat predstavlja "povijesnu prekretnicu" za Njemačku. Što to znači za njemačku vanjsku i obrambenu politiku?

Politički slogani proizvode se na način da se mogu različito interpretirati. Ono što je jasno je da Scholzov *Zeitenwende* sadrži obećanje, prije svega Sjedinjenim Državama, da će Njemačka ubuduće, za razliku od prošlosti, djelovati u skladu sa svjetonazorom prema kojemu je svijet podijeljen na "Zapad" i na zlo carstvo, ili još bolje, na više zlih carstava, Rusiju, Kinu, Iran i tako dalje. Između nas, kreposnog carstva predvođenog SAD-om i organiziranog u okviru NATO saveza, i različitih zlih carstava mir je moguć samo privremeno i isprekidano i samo dok smo mi ti koji su vojno superiorni. Pravi mir zahtijeva smjenu režima kojom će zlo carstvo postati dio našeg, kreposnog carstva, kao rezultat prijelaza na "naše vrijednosti". Legitimno je koristiti sva postojeća politička, ekonomska i vojna sredstva kako bi došlo do tog prijelaza. Drugim riječima, nakon *Zeitenwende*a, ratovi su uvijek iza ugla i na njih moramo uvijek biti spremni. Ono što bi nam trebalo pomoći jest da se naša "vrijednosna" odnosno "feministička" vanjska politika (kako ju je nazvala ministrica Annalena Baerbock) bori isključivo u pravednim ratovima, jer ratovi protiv zla ne mogu ne biti pravedni. Temeljni svjetonazor ovdje nije socijalno darvinistički, prema kojemu je povijest borba za opstanak najjačih, već manihejski, gdje je povijest bespoštedna borba između dobra i zla. Mira ne može biti sve dok dobro ne pobijedi, moguća su samo primirja iz taktičkih razloga.

Postoje dvije verzije retorike *Zeitenwende*a. Jaka verzija implicira da je svijet uvijek bio ontološki manihejski, a oni koji su drugačije mislili su budale, kukavice, naivci koji su podlegli neprijateljskoj propagandi, ili izdajnici podmićeni od sila zla. Slabija verzija, koju Scholz preferira, jest ona prema kojoj se svijet nedavno promijenio pa više nije moguć miran suživot režima i država s različitim interesima i "identitetima", već je neprijatelj postao do te mjere zao da nema drugog rješenja osim poraziti ga. U kojem se točno trenutku ta promjena dogodila ne treba specificirati. Valjda onda kada se čovjek koji se zove Putin iz nekog bizarnog razloga preobrazio iz korumpiranog vođe korumpirane države u genocidnog manijaka, pa ta patološka preobrazba zahtijeva herojsku intervenciju prijatelja čovječanstva, i to odmah.

Zastrašujući scenarij

Što je suština tog, kako kažete, njemačkog obećanja SAD-u?

Ona se svodi na to da je era ionako slabašnih pokušaja vlade Angele Merkel da vodi autonomnu vanjsku politiku gotova. Odsada, Njemačka će djelovati onako kako joj se kaže umjesto da pruža pasivni otpor kao što je to činila u pogledu pristupanja Ukrajine Evropskoj uniji i NATO savezu, ili u pogledu energetske politike, posebno plinovoda Sjeverni tok 2, a da ne spominjemo neposlušnost kao u slučajevima Iraka, Sirije i Libije, gdje je odbila poslati svoje vojnike. U tom smislu, *Zeitenwende* govor bio je reakcija na već raniji intenzivirajući pritisak, ne samo SAD-a već i demokršćanske opozicije, ali i Zelenih u vladi, da se Njemačka uskladi s vanjskom politikom američke vlade. Istovremeno, Bob Dylan je u pravu kada kaže da se vremena uvijek mijenjaju. Otvoreno je pitanje koliko dugo će Njemačka moći biti podčinjena SAD-u s obzirom na rizike koje nosi njezina teritorijalna blizina ukrajinskom ratištu, što je rizik koji SAD ne dijeli. Postoji i pritisak Francuske da njemačka vanjska politika bude više evropska, a manje transatlanska. Također, moguće je da će SAD u nekom trenutku pokušati "evropeizirati" rat i povući se iz njega, kao što je to učinio s vijetnamskim ratom sedamdesetih, nadajući se da će post-*Zeitenwende* Njemačka preuzeti teret sponzoriranja tog *proxy* rata umjesto njih. Ostaje za vidjeti hoće li Nijemci biti voljni i u stanju to učiniti sada kada je vlada upumpala 100 milijardi eura u vojni proračun.

Era ionako slabašnih pokušaja vlade Merkel da vodi autonomnu vanjsku politiku je gotova. Njemačka će djelovati onako kako joj se kaže umjesto da pruža pasivni otpor kao što je to činila u pogledu pristupanja Ukrajine EU i NATO savezu

Federalni parlament nedavno je donio rezoluciju kojom je Holodomor u Ukrajini 1930-ih proglašen genocidom. Izmijenjen je i kazneni zakon tako da se kriminalizira negiranje "ratnih zločina", što bi moglo uključivati i recentne ruske operacije u Ukrajini. Vi pišete i o "samonametnutoj cenzuri unutar građanskog društva". Koje su posljedice tih poteza?

U ovom trenutku službena Njemačka, uključujući i takozvane kvalitetne medije, ponaša se kao država u ratu. Vlada priprema mehanizme policije i sigurnosnih službi koje će okrenuti protiv svakoga tko se usudi posumnjati u mudrost pružanja bezuvjetne podrške ultranacionalističkom režimu u Ukrajini i Bidenovoj administraciji. Svakoga tko ponašanje Putinovog režima pokuša objasniti na način koji ne uključuje kliničko ludilo ili genocidne opsesije proglašava se *Putinversteherm* (putinovac), što za mlade novinare početnike ili politologe može predstavljati kraj njihove karijere. Ni obični ljudi ne žele da ih se čuje kako zazivaju bilo što drugo osim ukrajinske pobjede kako je definira tamošnja vlada. S druge strane, rizik od prelijevanja nuklearnog rata izvan Ukrajine uopće se ne spominje. Niti se vodi politička debata o tome kako će izgledati evropski ili euroazijski svijet nakon rata, iako sve upućuje na scenarij u kojemu Krim i druge okupirane oblasti neće biti vraćene Ukrajini. Ukoliko se uskoro i dogodi nešto nalik mirovnom sporazumu, na terenu će vjerojatno biti uspostavljena neka vrsta međunarodne uprave i neka vrsta neutralnosti Ukrajine. Izglednije je, međutim, da će SAD preferirati prolongirani lažni rat sa sporadičnim borbama duž postojeće linije fronta i objema stranama duboko ukopanima na trenutnim pozicijama. Ovime bi se omogućilo trajno slabljenje Rusije i stabilna obnova američke hegemonije u zapadnoj Evropi, što je sve u interesu SAD-a dok se priprema za pravi rat s Kinom. Što se tiče Evrope, SAD se vjerojatno neće protiviti nastojanjima Njemačke, Poljske i drugih da ukrajinskoj vladi nastave pomagati da ostvari svoj san o konačnom porazu Rusije, ali na svoj vlastiti trošak i rizik. S Njemačkom i Evropskom unijom koje su svoje vlastito rasuđivanje prepustili onome Zelenskog i Bidena, dok je ozbiljna rasprava o ciljevima rata *de facto* zabranjena, ovaj se scenarij čini prilično zastrašujućim.

Ratoborni Zeleni

Stranka zelenih prometnula se u najratoborniju članicu vladajuće koalicije. Kako je do toga došlo i kako, po vašem mišljenju, Zeleni uspijevaju pomiriti svoj politički imperativ spašavanja planeta dok s druge strane podržavaju vojnoindustrijski kompleks, koji je jedan od ekološki najdestruktivnijih elemenata globalnog poretka?

Njima ostavljam da se nose s tom kontradikcijom. Sama američka vojska odgovorna je za oko pet posto globalnih emisija ugljičnog dioksida, a to je više nego dvije trećine od 200 zemalja svijeta. Čini se da nema pritužbi ni na ugljični otisak borbenih aviona F-35, za koje Zeleni inzistiraju da ih se kupi od SAD-a kako bi se nazdravilo *Zeitenwende*. Da ne spominjemo štete koje bi okolišu prouzročio nuklearni rat, čak i taktički. Što se tiče ratobornosti Zelenih, treba se sjetiti Joschke Fischera i bombardiranja Beograda.

Trebalo bi biti evidentno da će rizik od nuklearnog rata rasti ako se režim kakav je Putinov nađe stjeran u kut. Već samo to trebalo bi biti dovoljan razlog za primirje, i to što prije

Moralni univerzalizam uvijek sa sobom nosi napast da se svijet popravljaja silom, naročito kod generacije koja ne zna što je rat; klaonica koja postaje sve besmislenija što duže traje i koja se hrani strahom, mržnjom i željom za osvetom ugrožavajući time sve strane. Što rat duže traje teže se vratiti miru jer su veće i žrtve i brutalnosti koje se događaju. Samo iz tog razloga ratovi traju duže nego što su planirani, daleko nakon točke u kojoj njihovi troškovi počinju premašivati koristi zbog kojih se vode. Izgleda da mnogi Zeleni danas vjeruju u mogućnost vođenja pravednog rata kao kliničke operacije opravdane moralno superiornom svrhom. Na isti su način i idealistični Amerikanci uvjeravani da američka vojska postoji kako bi širila slobodu i demokraciju. Čini se da je taj američki mesijanizam migrirao u Evropu, primjerice kao kada se njemačka ministrica vanjskih poslova poziva na Hillary Clinton smatrajući da se ženama u Iranu najbolje može pomoći tako da se ne obnovi sporazum o neširenju nuklearnog naoružanja, koji je poništio Donald Trump. U slučaju Ukrajine ovaj novootkriveni heroizam Zelenih je jeftin, jer nismo mi ti koji se tamo bore, a još manje Zeleni koji su djeca bogate srednje klase. I naravno, s obzirom na to da ne žele da im budućnost zauvijek ovisi o koalicijama sa socijaldemokratima, moraju naći i neke zajedničke točke s desnim centrom, koji je ne samo proamerički već i u strastvenom zagrljaju s industrijom oružja, jednako kao i liberali iz FPD-a.

Prijetnju nuklearnog rata doživljavate kao nešto što se realno može dogoditi, ali tvrdite i da njemačka javnost odbija o tome razmišljati. Kako to objašnjavate?

U ratu neke stvari ne smijete govoriti jer će vas se optužiti da stajete na stranu neprijatelja. Spominjanje nuklearnog rata neka je vrsta praznovjernog tabua; ako spomenemo vraga on će i doći. S druge strane, primjetna je dramatična razlika kada se govori o nuklearnim elektranama; tu je svaki rizik, ma kako malen i neizgledan bio, neprihvatljiv. Trebalo bi biti evidentno da će rizik od nuklearnog rata rasti ako se režim kakav je Putinov nađe stjeran u kut. Već samo to trebalo bi biti dovoljan razlog za primirje, i to što prije. No budući da se ukrajinska i američka vlada protive primirju, ni njemačka vlada ne usuđuje se istražiti mogućnosti diplomacije, koju se ovih dana doživljava istovjetnom izdaji. Postoji i strah da bi otvorena rasprava o riziku od nuklearnog rata dovela do toga da bi se javnost počela pitati i o samim ciljevima rata i o tome može li se on završiti a da se ne ispune sve želje ukrajinske vlade. Jer u tom slučaju bi se možda ispostavilo da je broj ljudi u Njemačkoj i u Evropi koji su voljni poginuti za Sevastopolj vrlo malen.

Stranka ljevice Die Linke i ekstremno desna Alternativa za Njemačku (AfD) u mnogim su pitanjima posljednjih mjeseci "na istoj strani", dok se pacifizam, kako pišete, smatra "izdajom ili nekom vrstom mentalne bolesti". Imajući to na umu, ima li izgleda za iole utjecajnu lijevu politiku u doglednoj budućnosti?

Die Linke se već neko vrijeme raspada. Izborni rezultati su im katastrofalni još od perioda prije rata, a stranka je duboko podijeljena. Veliki segment njezinog članstva drži se zapovijedi političkog centra da se nikada ne smije izgovoriti nešto što govori AfD. Kao rezultat toga, limitirani su da govore samo ono što govore stranke centra. Izuzev zahtjeva za povećanjem socijalnih olakšica, stranka nema program. Što se tiče rata u Ukrajini, čini se da mnogi članovi Die Linkea, slično Zelenima, smatraju da nije moguće pomiriti moralnu osudu nekog režima i potrebu za očuvanjem mirovnog međunarodnog poretka s tim istim režimom. Bilo koja ljevica ovisna je o svojoj sposobnosti da nudi ideje za alternativne oblike politike pa i alternativne načine života. No Die Linke je već sada mrtva, ona nema za reći ništa što bi bilo u stanju privući pažnju ili izazvati kontroverzu u javnosti. Izvan sve užeg unutarnjeg kruga njezin glas praktički se ne čuje, izuzev onoga zastupnice u Bundestagu Sahre Wagenknecht, koja međutim više nema utjecaja na službenu partijsku liniju.

<https://www.portalnovosti.com/wolfgang-streeck-njemacka-se-ponasa-kao-drzava-u-ratu>